

Kultúra

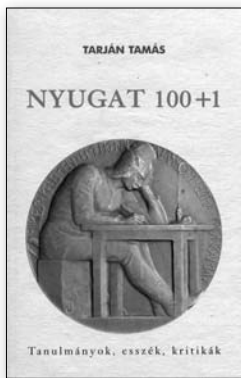
TARJÁN TAMÁS: *Nyugat 100 + 1*

Sokszínű, villódzó emlékkötetté fogta össze a szerző a Nyugat-centenárium során keletkezett tanulmányait, kritikáit, ismertetéseit. Sajátos hangulatú válogatásában a tudományos megközelítés személyes élményekkel, emlékezőekkel vegyül, ezáltal szakmai tárgyilagosság és magánemberi érintettség közöttös törése erősíti továbbgondolásra érdemes megállapításait.

A gyűjtemény szerkezetileg két egységből áll. Az első, terjedelmesebb részében olvasható tanulmányokban látszólag periférikusnak tűnő szempontok kerülnek előtérbe: a kabaré, a paródia, a sport, a kulináris gyönyörűségek. E vonatkozások kevesebb hangsúlyt kapnak a jelenkori irodalomtudományban, háttérbe szorulásuk bizonyos értékítélettel párosul, előnyük ennek ellenére páratlan, hiszen megadják a szükséges szerzői szabadságot. Nincsenek cölöpök, amiket kerülni kell, sem halmok, amelyek megmászása kötelező. Fontos kísérője ezeknek az írásoknak a történeti szemléletmód, egy-egy téma

körüljárása, mintegy a háttér megteremtéseként; a tanulmányok írója láthatóan mindig ellenőrzi és összeveti a mások, elődei, kortársai által feltárt adatokat, szintézisre törekedve, ám nem hallgatva ellenvéleményéről, hiányérzetéről sem. Ezt a viszonyulást külön is nyomatékosítani szükséges, annyi filológiaiilag – ebből következően: tartalmilag is – elhibázott szövegkiadás közreadásának idején, alapvető munkák hiányában, amelyek közül a szerző – joggal – Nagy Lajos naplójának kéziratban maradását említi, többször is.

A szerencseszámnnyi tanulmányok nyilván a szerző kedvére is szolgáltak, ez érezhetően átjön a szövegükből. Jele ennek például, hogy a már elősorolt témák vonzásában többször is említi a hozzá közelálló nyugatosokat: Nagy Lajost és Tersánszky Józsi Jenőt. De nemcsak említi, hanem egykori Nagy Lajos-monográfiájának keletkezéstörténetével kor- és személyiségrajzot is ad, mértékkel vegyítve a szakmai megközelítést az emlékező pozícióval. Ezáltal a közelmúlt – a hetvenes évek vége – hivatalos, egyetemen művelt irodalomtudo-

mányát is közel hozza a fiatalabb generációhoz, amelynek tagjai – a mindenkori fiatalok szokásai szerint – egyetértve vagy kritizálva, de e sorokat olvasva nem ismeret nélkül tekinthetnek ezekre az évekre. Ez bizony hagyományteremtés, feltételezve persze, hogy a hagyomány nem jelent automatikusan követési kényszert is.

Adatokban gazdag, irodalomtörténeti tanulságokkal is járó tanulmány foglalkozik a Babits-paródiák egy csoportjával. Kitérnek belőle a recepció és a parodizálás párhuzamossága, részben egymásra utaltsága, sőt az a furcsaság is, hogy a recepcióra néha a paródiák jellemzőbbek, mint maguk az esztétikai vagy tudományos megközelítések. E megállapítás persze elég kellemetlen a mindenkori irodalmi kanonizációra nézvést. Miként az a megállapítás is, hogy a Babits hatása alatt keletkezett versek egy része ma már kimondottan paródiaként hat, ezáltal megteremtve az irodalmi alakváltás szituációját. Így van ez természetesen Ady esetében is. Csak jelzésszerűen lehet még említeni a Nyugat és a sport kapcsolatát feltáró írást, illetve az egykor sokat hallott, használt „bartóki modell” kifejezést körüljáró tanulmányt. A recenziók közül feltétlenül szót kell ejteni az E. Csorba Csilla által összeállított Ady-képeskönyvet és a Kelevéz Ágnes Babits-tanulmányait ismertetőkről.

Végül idézzünk a gondolatébresztő kötetből két túlexponált szöveg helyet. Az egyik, amely a Füst Milán-művek intézményi pártfogását hiányolja, nem a szerzőtől származik. Lehet keseregni az érdektelenségen, csak hogy minden külső támogatás demoralizál. Azt is, aki előnybe hoz, de főleg azt, aki részesül ebben. Hol vannak a belső indíttatástól, rokonszenvtől és tudásvágytól vezérelt szakemberek, filológusok, akik nem a (bármilyen) pozíciót, amivel a támogatás jár, hanem az eredményt vigyázzák? Az áldozatkész, kezdeményező szellem? Nélküle nincsen semmi tudomány... És talán a Babits kritikai kiadás rövid minősítése is eltúlzott.

„Nincs főzene. Főzene nincs.”
A recenzens is ezt gondolja.

BUDA ATTILA

*(Pont Kiadó, Budapest, 2009,
152 oldal, 2100 Ft)*

BACSÓ BÉLA: *Az elmélet elmélete*

Bacsó Béla legújabb tanulmánykötete interdiszciplináris vállalkozás, hiszen egyszerre tartalmaz filozófiai, művészetelméleti, irodalomtudományi és képzőművészeti tárgyú írásokat. A szerző főleg az elméleti keret kérdéseivel, illetve